

Вісник донецького національного університету економіки і торгівлі. – 2010. – №3. – С. 82 – 93. **5.** *Иган Дж.* Маркетинг взаимоотношений: Анализ маркетинговых стратегий на основе взаимоотношений / Дж. Иган.- Пер. с англ. Лалаян Е.Э.- Изд. 2-е.- Москва: Юнити-Дана, 2008. – 375 с. **6.** *Чухрай Н.І.* Оцінювання і розвиток відносин між бізнес-партнерами: монографія/ *Н.І. Чухрай, Я.Ю. Криворучко.* – Львів.: Растр-7, 2008. – 360 с. **87** *Wilson D. T.* Understanding the value of a relationship / D. T. Wilson, S. Jantrania // D. Ford (ed.) Understanding Business Markets: Interaction, Relationships and Networks. Second edition. L.: The Dryder Press. 1997. p. 288–304. **8.** *Загородній А.Г.* Управління взаємозв'язками підприємства зі споживачами продукції: [монографія] / *А.Г. Загородній, З.О. Коваль.* – Львів: ЗУКЦ, ПП НВФ БіАРП, 2008. – 364 с. **9.** *Шемаєва Л.Г.* Управління стратегічною взаємодією підприємств із зовнішнім середовищем. Наукове видання / *Л.Г. Шемаєва.* – Харків: Вид. ХНЕУ, 2007.- 280 с.

Надійшла до редколегії 25.06.2012

УДК 338.45

О.І. ЧАЙКОВА, канд. екон. наук, доцент, НТУ «ХП», Харків

ФІНАНСОВА ОЦІНКА СИЛИ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКСПОРТНУ СТРАТЕГІЮ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуті питання процедури визначення фінансової оцінки сили впливу факторів внутрішнього середовища на результати експортної діяльності підприємства.

В статье рассмотрены вопросы процедуры определения финансовой оценки силы влияния факторов внутренней среды на результаты экспортной деятельности предприятия.

In the article questions procedures for determining the strength of the financial evaluation of the internal environment factors influence the results of the export activity of the enterprise.

Сучасні тенденції розвитку економіки виявляються в посиленні диференціації споживчого попиту, прискоренні під тиском конкуренції темпів оновлення продукції та технологій. Ці оновлення сприяють процесу становлення перспективних галузей промисловості та стимулюють розвиток торгівлі.

В даний час, багато підприємств приділяють усе більшу увагу питанням освоєння зовнішніх ринків і формування експортної стратегії.

Робота на зовнішніх ринках характеризується більшим у порівнянні із внутрішніми ринками рівнем ризиків, обумовленим відмінностями в економічних, політично-правових, соціальних факторах зарубіжних країн; більш високим рівнем конкуренції; високими вимогами до якісних характеристик товару, упакуванню, маркуванню, а також більш високим рівнем витрат, пов'язаних з міжнародними маркетинговими дослідженнями й реалізацією експортної стратегії. У цьому зв'язку при формуванні вищевказаної стратегії актуальним є фінансове оцінювання сили впливу факторів внутрішнього середовища.

Питання оцінювання фінансового стану підприємства досліджувалися в роботах багатьох дослідників, серед яких Лігоненко Л., Шеремет А.Д., Негашев Е.В., Балабанова Л.В. та ін. Різні автори по-різному підходять до рішення

питання, що стосується аналізу факторів внутрішнього середовища підприємства, однак погоджуються в одному, що даний аналіз повинен здійснюватися на основі оцінювання ефективності використання його ресурсів [1, 2, 3].

Метою даної статті є виявлення показників для оцінювання сили впливу факторів внутрішнього середовища на експортну стратегію підприємства.

Аналіз факторів внутрішнього середовища передбачає вивчення основних результативних показників господарської діяльності підприємства, проведення аналізу ефективності використання фінансових, матеріальних, трудових ресурсів, а також здійснення узагальнюючої оцінки ефективності використання внутрішнього потенціалу [1, 4]. Крім того, вимагає вивчення наявності нематеріальних ресурсів – якісної характеристики підприємства: репутація (goodwill), ноу-хау, патенти, авторські права, торговельні секрети.

Ресурси підприємства є факторами виробничої діяльності підприємства, носіями його економічного потенціалу. У науковій літературі поширені також поняття ресурсного, виробничого, науково-технічного, організаційного, економічного потенціалу [2, 3, 4].

Виявлення ресурсного потенціалу підприємства відбувається в результаті розрахунку показників фінансово-господарської діяльності підприємства на основі даних звітної бухгалтерської документації. Цим забезпечується доступність інформації та відкриваються можливості використання відомих методик та методів дослідження внутрішнього потенціалу підприємства.

Відношення показників результатів діяльності підприємства до показників загального обсягу ресурсів, або до обсягу кожного виду ресурсів дозволяє визначити досягнуті рівні ефективності використання ресурсів. Їх вивчення в динаміці допомагає виявити основні тенденції зміни ефективності використання наявних ресурсів, тобто ефективність реалізації ресурсного потенціалу підприємства. Зіставлення темпів зростання дозволить охарактеризувати зміну ефективності використання наявних ресурсів, ступеня реалізації потенційних можливостей підприємства [5].

Зміст показників, що залучаються для оцінювання ресурсного потенціалу, у кожному конкретному випадку визначається залежно від розмірів, галузевої приналежності підприємства, видів бізнесу, територіального розташування, якості управління, життєвого циклу підприємства, тимчасового аспекту планового періоду та інших параметрів.

Для того, щоб належним чином управляти розвитком експортної діяльності на промисловому підприємстві, необхідно визначити фактори, за допомогою яких можна оцінити результати цієї діяльності.

Пропонується систематизувати внутрішні фактори, поточний стан яких при здійсненні експортної діяльності промислових підприємств необхідно постійно аналізувати та прогнозувати майбутній їх стан, за такими групами:

- узагальнюючі показники здійснення експортної діяльності;
- показники ступеня використання активів підприємства при здійсненні експортної діяльності;
- показники використання трудових ресурсів в експортній діяльності.

Для оцінки факторів внутрішнього середовища, які необхідно враховувати при формуванні експортної стратегії промислових підприємств, слід використовувати систему економічних показників, представлених у таблиці.

Таблиця. Система показників оцінки факторів внутрішнього середовища, що впливають на розвиток експортної діяльності підприємств

Група показників	Назва показників	Формула розрахунку	Умовні позначення
Узагальнені показники здійснення експортної діяльності	Частка товарообігу від експортної діяльності в загальній виручці від реалізації	$d_{m.д.} = \frac{T_e}{D_p} \times 100\%$	Т _е – товарообіг від експортної діяльності, грн.; Д _р – виручка (дохід) від реалізації продукції в поточних цінах, грн.; П _е – прибуток від експортної діяльності, грн.; П _р – прибуток від реалізації, грн.
	Частка прибутку від експортної діяльності в прибутку від реалізації	$d_n = \frac{P_e}{P_p} \times 100\%$	
	Рентабельність продажу при здійсненні експортної діяльності, %	$P_n = \frac{P_e}{T_e} \times 100\%$	
Показники ступеня використання активів підприємства, що задіяні в експортній діяльності	Фондовіддача, грн.	$\Phi_{від} = \frac{T_e}{A_{оз}}$	А _{оз} – середня величина основних засобів за період, грн.; Т _{ср} – середня величина товарів за період, грн.
	Фондоємність, грн.	$\Phi_e = \frac{A_{оз}}{T_e}$	
	Коефіцієнт оборотності товарів, оборотів	$K_{ом} = \frac{T_e}{T_{ср}}$	
Використання трудових ресурсів в експортній діяльності	Частка робітників, зайнятих в експорті та просуванні продукції у загальній кількості працівників, %	$d_{e.n.} = \frac{K_{m.n.}}{K} \times 100\%$	К _{т.п.} – кількість торговельного персоналу, осіб; К – загальна кількість працівників підприємства, осіб
	Продуктивність праці торговельних робітників при експорті, грн.	$P_{праці} = \frac{T_e}{K_{m.n.}}$	
	Результативність праці торговельних робітників при експорті, грн.	$P_{праці} = \frac{P_e}{K_{m.n.}}$	

Основним результуючим показником, за яким оцінюється ефективність експортної діяльності промислових підприємств, є обсяг товарообігу від здійснення експортної діяльності даних підприємств та його частка в загальній виручці від реалізації. Їх збільшення або зниження свідчить про обсяг реалізації продукції споживачам та розвиток торговельної діяльності на зовнішньому ринку.

У загальному сенсі, критерієм ефективності експортної діяльності промислових підприємств України є прибуткова реалізація продукції при максимальному задоволенні потреб населення та забезпеченні високоякісного їх обслуговування з урахуванням раціонального використання ресурсів підприємства. Для аналізу експортної діяльності найбільш важливим є виявлення прибутку, одержаного безпосередньо від реалізації продукції на зовнішньому ринку. Наявність прибутку свідчить про те, що витрати підприємства на здійснення експортної діяльності покриваються доходами від реалізації продукції на зовнішньому ринку.

Для характеристики економічної ефективності експортної діяльності промислового підприємства, а також з метою проведення порівняльного аналізу необхідно знати не лише абсолютну величину прибутку, але і її рівень, який характеризує показник рентабельності.

Активи підприємства є основою його ресурсного забезпечення. Для забезпечення безперервних процесів виробництва та реалізації продукції підприємства повинні мати в своєму розпорядженні необоротні й оборотні активи. Величина активів постійно змінюється в процесі здійснення господарської діяльності, тому в цілях управління розвитком експортної діяльності необхідний аналіз стану основних та оборотних засобів.

Для забезпечення безперервного й ритмічного характеру виробництва і реалізації продукції, та забезпечення відповідності попиту й пропозиції необхідна наявність запасів. Розрізняють різноманітні види запасів, проте для промислових підприємств, які ухвалили рішення здійснювати експортну діяльність, важливим є аналіз ефективності використання запасів товарів.

Безперервний продаж продукції спричиняє систематичне оновлення запасів товарів. Час необхідний для повного оновлення запасів, характеризується швидкістю обігу товарів. Тривалість перебування товарів у сфері обігу виражається в показнику оборотності товарів. Прискорення оборотності товарів є основним критерієм оцінювання експортної діяльності промислового підприємства, оскільки означає скорочення часу знаходження товарів у сфері обігу, а, от-

же, скорішу оборотність грошових коштів та зменшення витрачання оборотних коштів для виробництва продукції.

Процес виробництва та реалізації продукції безпосередньо зв'язаний з використанням трудових ресурсів. Для аналізу ефективності використання трудових ресурсів при здійсненні експортної діяльності та просуванні товарів на зовнішній ринок важливими факторами є чисельність працівників, зайнятих у цій діяльності. Також необхідно аналізувати їх частку в загальній кількості працівників, продуктивність і результативність праці працівників, зайнятих саме в експортній діяльності.

Таким чином, використання запропонованих показників оцінки факторів внутрішнього середовища, що впливають на розвиток експортної діяльності підприємства, та їх кількісний аналіз, дозволять досягнути ефективного функціонування підприємства.

Список літератури: 1. Лігоненко Д, Ковальчук Г. Оцінка платоспроможності підприємства: Методичні підходи// Економіка, фінанси, право. – 2002. – №9. 2. Балабанова Л.В., Германчук А.Н. Коммерческая деятельность: маркетинг и логистика. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2003. – 231 с. 3. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 237 с. 4. Шериньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К: КНЕУ, 2004. – 699 с. 5. Дідівський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. посіб. – К.: 2008. – 102 с.

Надійшла до редколегії 07.05.2012

УДК 339.5

І.О. ШИШКІНА, аспірант, Львівський національний університет ім. Івана Франка

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОВІДНОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Розглянуто сучасний стан ринку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, рівень їхнього розвитку у розвинених країнах та країнах, що розвиваються. Проаналізовано державну політику стимулювання розвитку нетрадиційної енергетики як засобу підвищення конкурентоспроможності своєї економіки та забезпечення енергетичної безпеки. Визначено перспективи розвитку нетрадиційної енергетики в Україні на основі міжнародного досвіду.

Ключові слова: відновлювальні джерела енергії, міжнародний досвід, розвинуті країни світу, використання НВДЕ

Рассмотрено современное состояние рынка нетрадиционных и возобновляемых источников энергии, уровень их развития в развитых странах и развивающихся странах. Проанализировано государственную политику стимулирования развития нетрадиционной энергетики. Определены перспективы развития нетрадиционной энергетики в Украине на основе международного опыта.

Ключевые слова: возобновляемые источники энергии, международный опыт, развитие страны мира, использования НВИЭ